

การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น*
THE COSTUME DESIGNS FOR THE MORLAMWATKHONKAEN'S DANCERS

วสันต์ ไตรรัตน์รังษี¹, อูรารมย์ จันทมาลา²

Wasan Trairatrangsee¹, Orarom Chantamala²

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : wasan0722@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่นและการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รู้ จำนวน 9 คน ผู้ปฏิบัติ จำนวน 18 คน และบุคคลทั่วไป จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 47 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น จากอดีตจนถึง ปี พ.ศ.2562 สามารถแบ่งพัฒนาการได้ 3 ยุค ซึ่งแต่ละยุคสมัยนั้นมีพัฒนาการและกระบวนการถ่ายทอดประดิษฐ์คิดค้น รวมถึงการรับแนวคิดจากภายนอกเข้ามาผสมผสานอยู่ตลอดเวลา เช่น การคิดดัดแปลงการผลิตเครื่องแต่งกาย เพื่อตอบสนองปรากฏการณ์ของสังคม เพื่อกระตุ้นความมั่นคงและความอยู่รอดตามกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะในวิถีสังคมที่มีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลาและ มีการแข่งขันด้านธุรกิจสูง 2. ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่นนั้นมีกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตามกระแสนิยมเป็นหลัก โดยการเลียนแบบการแต่งกายแดนเซอร์ตามสถานบันเทิงและสื่อบันเทิงต่าง ๆ ผสมผสานกับจินตนาการและประสบการณ์ของผู้ออกแบบ ภายใต้แนวคิด 2 กลุ่มหลัก คือ 1) กลุ่มแนวเพลงโซว้ 2) กลุ่มแนวเพลงลูกทุ่งและลูกทุ่งหมอลำ โดยสามารถจัดแบ่งรูปแบบตามลักษณะการแต่งกายทั้งหมดออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) รูปแบบเสื้อ 2) รูปแบบกระโปรง 3) รูปแบบกางเกง 4) รูปแบบผ้าถุง 5) รูปแบบโจงกระเบน และ 6) รูปแบบชุดสำเร็จรูป

คำสำคัญ : 1. การออกแบบเครื่องแต่งกาย 2. นักเต้น 3. หมอลำวาทขอนแก่น

ABSTRACT

This research aimed to study Mor Lam Ward KhonKaen dancers' costume development as well as the dancers' costume design by using a qualitative research method. The data was collected through documents and field data of a sample group of 47 people, which included 9 experts, 18 practitioners, and 20 general people. Observation forms and interview forms were used as research instruments. The research results were presented by descriptive and analytical methods. data analysis was presented using the descriptive analysis approach.

The results of the study found that 1. Mor Lam Ward KhonKaen dancers' costume development from the past to the year 2019 can be divided into 3 periods, each of which has its development and invention transfer process including getting ideas from outside to combine all the time, such as the idea of modifying the production of costumes to respond to social phenomena and to stimulate stability and survival in accordance with the changing social trends in each era especially in a society that is constantly moving and there is a high competition in business 2. As for the costume design of the Khon Mor Lam Ward KhonKaen dancers, there is a paradigm in creating works through design concepts that are primarily in accordance with popular trends by replicating the dancers' costumes in various entertainment venues and media, integrating with the designer's creativity and experience under the concept of two primary groups: 1) a band that performs music. 2) Country and Mo Lam genres, which are separated into six categories based on costume style: 1) shirt, 2) skirt, 3) pants, 4) sarong, 5) loincloth, and 6) ready-made costume.

Keywords : 1. Costume Design 2. Dancers 3. Mor Lam Ward KhonKaen

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสมบัติของชนในชาติ ซึ่งสืบทอดเป็นมรดกและแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติ ชาติใด ประเทศใด หากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเสื่อมสลาย จะคงความเป็นชาติอยู่อย่างสมบูรณ์ไม่ได้ ชาติไทยนั้นแม้ว่าจะมีอิทธิพลต่างชาติแพร่เข้ามา ก็ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานอยู่ได้ เพราะเรามีศาสนาเป็นหลักในการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างของขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามยากที่ชนชาติอื่นจะเทียมทันได้ ประกอบกับชนชาติไทยเป็นชาติที่รักความสงบ รักสันติภาพมีจิตใจร่าเริง เพราะฉะนั้นการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรม จึงมีความวิจิตรอ่อนช้อยและแฝงไปด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จรรโลงใจ โดยเฉพาะศิลปะพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นด้วยแล้ว จะสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่นได้อย่างชัดเจน (อดิศร เพียงเกษ, 2536)

“หมอลำ” เป็นศิลปะการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมของชาวอีสานและได้รับความนิยมอย่างมาก มีความสำคัญและบทบาทต่อทั้งบุคคลและสังคมชนบทอีสานในแง่มุมต่าง ๆ กล่าว คือ เป็นสิ่งให้ความบันเทิง ผ่อนคลายความตึงเครียดจากหน้าที่การงาน สร้างความเพลิดเพลินใจ ให้ความรู้สึกราบซึ่งประทับใจจากความไพเราะของการใช้สำนวนภาษาที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจให้การศึกษา ให้ความรู้ให้แง่คิด ศิลธรรมจรรยาแก่ประชาชน แสดงให้เห็นถึงปฏิภาน ไหวพริบ ในการโต้ตอบการคิดกลอนลำ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างชาญฉลาดอีกด้วย “หมอลำ” ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีคุณค่าต่อสังคมในด้านวรรณกรรมท้องถิ่นหรือนิทานพื้นบ้านนำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องราวในการแสดงหมอลำ จึงทำให้ผู้ชมได้รับทราบเรื่องราวความเป็นมาและร่วมในการสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่นและนิทานพื้นบ้านโดยอัตโนมัติ การแสดงหมอลำถือเป็นอาชีพหนึ่งที่ทำให้ผู้แสดงมีรายได้สามารถนำไปเลี้ยงดูครอบครัวได้ (ประมวล พิมพ์เสน, 2546) กลอนลำวาทอนแก่น หรือ ลำเรื่องต่อกลอนทำนอง ขอนแก่นนั้น รูปแบบของฉันทลักษณ์ผู้ประพันธ์จะประพันธ์บทร้องตามอย่างสำเนียงที่กำหนดไว้ อย่างเช่นเจน โดยผู้ประพันธ์จะต้องเป็นผู้มีความรู้เรื่อง การสร้างภาพพจน์ การอุปมา อุปลักษณ์ และ อติพจน์ รวมทั้งการเลือกใช้รสนทางภาษาในการประพันธ์ เช่น เสาวรจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สัลลาปังคพิไสย และหัสโนยวาที ซึ่งจะทำให้กลอนลำเกิดสุนทรียภาพอย่างชัดเจนในเนื้อหากลอนลำนั้น ๆ ส่วนด้านเนื้อหาสาระของกลอนลำที่นำมาผูกเป็นเรื่องนั้น สะท้อนเนื้อหาทางด้านสังคมวิทยา ค่านิยม การครองเรือน การศึกษา นิทาน วรรณคดี ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต และอื่นๆ บทกลอนลำ ที่ได้รับความนิยมนั้น ส่วนใหญ่ได้มาจากหนังสือผูกและวรรณคดีโบราณอีสาน เช่น จำปาสีต้น ชูลูนางอ้ว นางผมหอม เท้าก่ากาดำ ท้าวแบ เป็นต้น (บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย, สำเร็จ คำโงง, 2561)

องค์ประกอบสำคัญของหมอลำเรื่องต่อกลอนนั้นนอกจากจะมีลักษณะสำเนียงเสียงลำที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่แล้ว ดนตรี การแสดง และเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์ สวยงาม มีเอกลักษณ์ และเป็นที่ดึงดูดความสนใจต่อผู้ชม โดยเฉพาะ นักเต้นที่ทำหน้าที่ให้จังหวะเพลงทำให้การแสดงมีความโดดเด่น เด่นชัดมากขึ้นและสร้างความสนุกสนานต่อผู้ชมมากขึ้นเครื่องแต่งกายของนักเต้น เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สะท้อนรูปแบบแนวคิดในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกผ่านเครื่องแต่งกายมาเป็นสื่อสัญลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานในวงหมอลำ การแต่งกายของนักเต้นในวงหมอลำ ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงในวงดนตรีลูกทุ่ง ในยุคแรกๆ ซึ่งวงดนตรีลูกทุ่งยังคงแต่งกายในรูปแบบการแต่งกายของชาวชนบท นักร้องชายใส่เสื้อม่อฮ่อม นักร้องหญิงนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุง เมื่อมีการแข่งขันมากขึ้น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนักเต้นก็พัฒนาให้มีความแปลกใหม่ตามไปด้วย เช่น มีสีสันสดใส รูปแบบหลากหลาย และมีเครื่องประดับตกแต่งเพื่อให้ความโดดเด่นที่สุดบนเวที(พรเทพ วีระพูล, 2535)

เครื่องแต่งกายของนักเต้นถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่สัมพันธ์กับการแสดง เพราะเครื่องแต่งกาย หรือ เสื้อผ้าที่ใช้ในการแสดงโชว์นั้น มีบทบาทนอกเหนือจากการเป็นเพียงเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงโชว์แล้วแต่ยังทำหน้าที่เป็นดังเครื่องมือในการสื่อความหมายต่าง ๆ จากนักแสดงไปสู่ผู้ชม ตลอดจนยังมีหน้าที่สำคัญ ในการช่วยเล่าเรื่องราว ดำเนินเรื่องไปพร้อมกัน จากอดีตจนถึงปัจจุบันรูปแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทอนแก่นแรกเริ่มเดิมทีจะแต่งกายไม่เหมือนกัน บางคนสวมชุดกระโปรงยาว บางคนสวมชุดกระโปรงสั้น สุดแล้วแต่เจ้าตัวจะหาซื้อ มาเอง นั้นเพราะนักเต้นในอดีตมีหน้าที่เพียงเขย่าดนตรีประกอบจังหวะการร้องเพลงลูกทุ่งเท่านั้นเอง

เมื่อมีการแข่งขันมากขึ้นรูปแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นก็มีความแปลกใหม่ตามไปด้วย นิยมแต่งกายให้เหมือนกันทั้งคณะ มีการพัฒนาประยุกต์เครื่องแต่งกายให้ทันสมัย มีสีสันมากขึ้น มีการใช้ขนนก เลื่อม เพชรประดับตกแต่งให้ดูสวยงาม หรูหรา เห็นแล้วสะดุดตา การประยุกต์เครื่องแต่งกายดังกล่าวได้รับแนวคิดมาจาก จักรพรรณี อาบครบุรี ซึ่งเจ้าของค่ายเพลงมีการลงทุนด้านเครื่องแต่งกายสูงมาก นับเป็นปฎิวัติการแต่งกายของนักเต้น ที่ประดับตกแต่งปีกเลื่อมติดเพชร ให้มีความสวยงามสะดุดตาผู้ชม ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเครื่องแต่งกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามการแข่งขันด้านนักเต้นก็มีเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง มีการเพิ่มจำนวนนักเต้นมากขึ้น ซึ่งในแต่ละคณะจะมีนักเต้นชายหญิง ประมาณ 3 ทีม ทีมละ 30-40 คน มีการหมุนเวียนสลับกันขึ้นมาเต้นเป็นทีม ก่อนการแสดงหมอลำหมู่ ประมาณ 3 ชั่วโมง โดยสลับเปลี่ยนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่ดึงดูดและทำทางการเคลื่อนไหวเพื่อให้สอดคล้องกับแนวเพลงสามารถสร้างสีสันให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานคล้อยตาม ซึ่งลักษณะการแต่งกายของนักเต้น ก็จะมีการออกแบบให้สอดคล้องกับรูปแบบการแสดงและแนวเพลงที่แตกต่างกันออกไป อาทิ แนวเพลงซำมีการสวมใส่ชุดขนาดใหญ่อลังการใช้ท่าทางด้วยการสะบัดชุดขึ้นลงให้เกิดความพลิ้วไหวสนุกสนาน และมีสีสันที่สามารถมองเห็นโดดเด่นได้ในระยะไกล วัสดุหลักที่ใช้คือ ผ้าที่มีคุณสมบัติมันวาว เช่น ผ้าเลื่อม ผ้าต่วน ประดับตกแต่งชุดด้วยวัสดุประเภท เพชร ลูกปัด เลื่อม ส่วนรูปแบบแนวเพลงเร็วที่แสดงท่าทางการเคลื่อนไหวและจังหวะดนตรีที่ปลุกอารมณ์สนุกสนาน นักเต้นจะออกแรงในการขยับร่างกายมากเพื่อที่จะสื่อสารความสนุกสนานให้ผู้ชมคล้อยตาม เครื่องแต่งกายมีการออกแบบโดยการสวมใส่ชุดที่ให้ความรู้สึกระฉับกระเฉง โดยใช้สีส่วนใหญ่ คือ สีส้ม สีน้ำเงิน วัสดุหลัก ผ้าที่มีคุณสมบัติ ยืดหยุ่นได้เพื่อทำให้เกิดความคล่องตัวในการขยับร่างกาย เช่น ผ้ายืด 4 ด้าน ผ้าสเปนเด็ก ทำการตกแต่งด้วยวัสดุ พู่ ขนนก ในปัจจุบันเครื่องแต่งกายนักเต้นถือเป็นจุดแข่งขันอย่างหนึ่งของคณะหมอลำวาทขอนแก่น จึงมีการประยุกต์และพัฒนาารูปแบบเครื่องแต่งกายด้วยงบประมาณที่ค่อนข้างสูง ซึ่งแต่ละคณะนั้นได้มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่นำมาออกแบบที่แตกต่างกัน โดยมีแนวคิดวิธีการของการออกแบบที่คำนึงถึงต้นทุนและรูปแบบโชว์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวเพลงของคณะนั้น ๆ โดยยึดความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปแต่ยังคงนำเสนอในรูปแบบแนวคิดที่ทำให้ผู้ชมสามารถนึกถึงคณะนั้นได้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนั้นล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญหรือเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงที่ทำให้คณะหมอลำได้รับความนิยม เพื่อให้เข้ากับบทเพลงในแต่ละโชว์และเกิดความสวยงามเข้ากับรูปแบบการแสดงด้านหน้าเวที ทันสมัยต่อยุคในสังคมนิยม รวมถึงเทคนิคประกอบการแสดงใหม่ ๆ ก็จะนำมาใช้ในช่วงการแสดง เพื่อส่งเสริมให้เครื่องแต่งกายโดดเด่นมากยิ่งขึ้น (ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, 2542)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น เพื่อศึกษาแนวคิด รูปแบบและวิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ตามบริบทสังคม และกระแสสังคมนิยมในปัจจุบัน ตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของหมอลำวาทขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานและสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีคุณภาพและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น
- 2.2 เพื่อศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบถึงพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปีพ.ศ. 2562

3.2 ทำให้ทราบถึงรูปแบบ แนวคิด วิธีการออกแบบ และปัจจัยในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่นในปี พ.ศ. 2563 – 2564

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 1) กลุ่มผู้รู้ด้านศิลปะการแสดงหมอลำที่มีประสบการณ์ด้านศิลปะการแสดงหมอลำ จำนวน 2 คน คือ (1) นางฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) ประจำปีพุทธศักราช 2536 (2) นายฉลาด ส่งเสริม ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) ประจำปีพุทธศักราช 2548 2) กลุ่มผู้รู้ด้านพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น จำนวน 4 คน คือ (1) นายสันติ สิมเสน หัวหน้าคณะประถมนันทศิลป์ (2) นายวิวัฒน์วงศ์ หาญสุริย์ หัวหน้าคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ (3) นายภักดี พลกล้า หัวหน้าคณะระเปียบวาทศิลป์ (4) ว่าที่ร้อยตรีสมิตรศักดิ์ พลกล้า หัวหน้าคณะระเปียบวาทศิลป์ 3) กลุ่มผู้รู้ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่นจำนวน 3 คน คือ (1) นางวนิดา สิมเสน ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายคณะประถมนันทศิลป์ (2) นายทองภาวัตร ปากสี ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ (3) นายจันทวัตร เสนาเมือง ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายคณะระเปียบวาทศิลป์ 4) กลุ่มผู้ปฏิบัติด้านออกแบบท่าเต้น จำนวน 3 คน 5) กลุ่มผู้ปฏิบัติด้านนักเต้น จำนวน 15 คน 6) บุคคลทั่วไปจำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้หลักการเก็บข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องตามความมุ่งหมายของการวิจัยและสามารถตอบคำถามของการวิจัย ได้ตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้ 1) แบบสำรวจ (Survey) 2) แบบสังเกต (Observation) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) 3) แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบ่งออกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น สังเกตรายละเอียดขั้นตอนการออกแบบ ความสวยงามในรูปแบบและรูปทรง ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการออกแบบเครื่องแต่งกายตลอดจนศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) เอกสารที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมอีสาน 2) เอกสารที่

เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ 4) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย 5) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎี

การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ตรวจสอบข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น ดังนี้ 1) การสำรวจ (Survey) 2) แบบสังเกต (Observation) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) 3) แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบ่งออกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากเอกสารและจากการข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ การสนทนา มาวิเคราะห์โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ตรวจสอบข้อมูลที่สัมภาษณ์จากกลุ่มประชากร 2) นำข้อมูลที่ได้อาจจัดหมวดหมู่ 3) สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละกลุ่มจากเครื่องมือ 4) นำข้อมูลที่ได้อาจเรียบเรียงตามความมุ่งหมาย

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำว่าทขนแก่นจากการศึกษาพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำว่าทขนแก่น พบว่า พัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้น ทั้ง 3 คณะ ได้แก่ หมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์ คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ และคณะระเป็ยบวาทะศิลป์ ในยุคแรกนั้น ในปี พ.ศ. 2500 – 2520 จะนิยมสวมใส่ผ้าถุงพื้นเมืองรวมทั้งการแต่งกายแบบลิเก คือ นุ่งเป็นกระโปรงประดับเลื่อม และยังมี การนำชุดไทยพระราชนิยมแบบต่าง ๆ มาดัดแปลง เช่น การตัดให้สั้นขึ้น ดังเช่น การนุ่งสั้นในวงหมอลำกขาขาวหรือในวงหมอลำเพลิน ส่วนในยุคที่สองนั้น ในปี พ.ศ. 2521 – 2542 ทั้ง 3 คณะ จะเน้นเสื้อผ้าที่สามารถยืดหยุ่นได้ มักนิยมทั้งแบบขึ้นเดี่ยวที่ว่า วันพีซ คือตัวเสื้อและกางเกงเป็นตัวเดียวกันและแบบสองชิ้นที่เรียกว่าทูพีซ ซึ่งเสื้อและกางเกงแยกกัน ส่วนเครื่องแต่งกายของนักเต้นชายนั้นจะมีแบบน้อยกว่า กางเกงขายาวกับสูท สูทคล้ายกับชุดของวงโยธวาทิตมีการแต่งแถบ ติดป่าหรือฟู ให้เกิดความสวยงาม กางเกงนิยมเป็นสีขาว สวมเสื้อสีสดใส เช่น สีแดง สีเขียว หรือ สีเหลือง เป็นต้น รวมทั้งการใช้ชุดกางเกงขาสั้น เป็นกางเกงขาสั้นเหนือเข่า ส่วนมากนิยมใช้ผ้ายัด ตลอดจนชุดแฟนซี ซึ่งมีการออกแบบให้สวยงามแปลกตา นอกจากนี้ในยุคนี้ยังมีการสวมใส่ถุงน่องเพิ่มเติมเข้ามาอีกด้วย ส่วนในยุคที่สาม ในปี พ.ศ. 2543 – 2562 จะมีรูปแบบในการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน เช่นการโชว์วัฒนธรรม มักจะเลียนการแต่งกายแบบละครในวรรณคดีร่วมสมัย แต่งกายแบบยืนเครื่อง ชุดไทย ชุดประยุกต์ ชุดศิลปะเขมร พื้นบ้านไทย 4 ภาค ชุดแบบสัตว์ในวรรณคดี เช่น นกยูง กิณรี กวางทอง ชุดเลียนแบบสัตว์ในธรรมชาติ ชุดเหล่านี้จะปักเลื่อมและลูกปัดสีต่าง ๆ หมวกมงกุฎเพชร ชฎา หมวกปีกประดับขนแบบเพลงช้า มีลักษณะเป็นกระโปรงยาว ตกแต่งประดับประดาชุดด้วยการปักเลื่อมลูกปัดเพชรเทียมเสริมศิระด้วยขนนก ให้ดูเลิศหรือลึกลับด้วย แบบเพลงปานกลาง ลักษณะการแต่งกายชุดจะไม่สั้นไม่ยาวแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องให้เข้ากับบทเพลงและเน้นความเลิศหรือลึกลับ ให้ผู้ชมได้รอรส และแบบเพลงเร็ว จะออกแนวชุดสั้น ชุดกระโปรงสั้นจีบรัดและฟู และประดับตาด้วย เลื่อม เพชร ขนนก เพื่อเพิ่มความอลังการสวยงาม นอกจากนี้ทั้งสามคณะยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของการนำเสนอ

แนวคิดสร้างสรรค์บนเวที อย่างเช่นการโชว์ทางวัฒนธรรม คณะประถมนบันเทิงศิลป์จะเน้นโชว์ เรื่องราวทางวรรณคดี และการแสดงอิงประวัติศาสตร์ ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์เน้นการแสดง แบบอินเดีย และการแสดงสีภาค และคณะระเบียบวาทะศิลป์จะเน้นการแสดงทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของอีสาน ด้านความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม และวิถีชีวิต

			
ยุคแรก พ.ศ.2500 - 2520	ยุคสอง พ.ศ.2521 - 2542	ยุคสาม พ.ศ.2543 - 2562	ยุคปัจจุบัน พ.ศ.2563 - ปัจจุบัน

ภาพที่ 1 พัฒนาการแต่งกายของนักเต้นผู้หญิง คณะหมอลำวาทซอนแก่น

		
ยุคสอง พ.ศ.2521 - 2542	ยุคสาม พ.ศ.2543 - 2562	ยุคปัจจุบัน พ.ศ.2563 - ปัจจุบัน

ภาพที่ 2 พัฒนาการแต่งกายของนักเต้นผู้ชาย คณะหมอลำวาทซอนแก่น

5.2 ผลการศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทซอนแก่น จาก การศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทซอนแก่น หมอลำคณะประถมน บันเทิงศิลป์ คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ และคณะระเบียบวาทะศิลป์ พบว่า แนวคิด รูปแบบ วิธีการออกแบบ และปัจจัยในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทซอนแก่นนั้น นิยมออกแบบโดยการเลียนแบบการแต่งกายแดนเซอร์ตามสถานบันเทิงและสื่อบันเทิงต่าง ๆ

ผสมผสานกับจินตนาการของผู้ออกแบบ ประกอบด้วยแนวความคิดการแสดงทั้งหมด 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มแนวเพลงโซวี่และ 2. กลุ่มแนวเพลงลูกทุ่งและลูกทุ่งหมอลำ โดยสามารถจัดแบ่งรูปแบบตามลักษณะการสวมชุดโดยยึดเกณฑ์การแต่งกายที่แตกต่างบ้างเหมือนกันบ้าง คือ 1) รูปแบบการสวมกระโปรงยาว 2) รูปแบบการสวมกระโปนสั้น 3) รูปแบบการสวมกางเกงขาสั้น 4) รูปแบบที่การสวมกางเกงขาสั้น 5) รูปแบบที่การสวมเสื้อแขนสั้น 6) รูปแบบที่การสวมเสื้อแขนยาว 7) รูปแบบที่การนุ่งผ้าถุงยาว 8) รูปแบบการนุ่งโจงกระเบนสำเร็จรูป ต่อมามีการพัฒนาวัสดุในการตัดเย็บเครื่องแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม ซึ่งการพัฒนาเปรียบเสมือนการยกระดับให้หมอลำวาทซอนแก่นมีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งความเจริญก้าวหน้ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายเป็นอย่างมาก โดยสามารถรับวัฒนธรรมใหม่การแต่งกายเข้ามาดัดแปลง ประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายให้เข้ากับวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมและความทันสมัยในโลกปัจจุบัน จนได้รับความนิยมนักคนทั่วไป และนำออกแสดงเผยแพร่ในนามหมอลำคณะวาทซอนแก่นซึ่งเป็นการแสดงของหมอลำ ที่มีรูปแบบการแต่งกายแบบดั้งเดิมของผสมผสานการแต่งกายวัฒนธรรมใหม่จนปรับปรุงรูปแบบให้เป็นแบบแผนเอกลักษณ์ของวาทซอนแก่น โดยมีขั้นตอน การสร้างแนวความคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย 1) นโยบายของหัวหน้าคณะ 2) บริบทพื้นที่แดนเซอร์ในสถานบันเทิงและสื่อบันเทิง และ 3) องค์ความรู้ของบุคลากร คณะหมอลำวาทซอนแก่นทั้ง 3 คณะ มีการวางแผนในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่เป็นระเบียบอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เลือกใช้วัสดุที่หลากหลายอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละท้องถิ่นนำมาออกแบบเครื่องแต่งกาย วัสดุที่นำมาจากตลาดพาหุรัดนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบที่กำหนดไว้แสดงถึงความเป็นการแสดงโซวี่หมอลำและคงความเป็นเอกลักษณ์ของคณะหมอลำ โดยคำนึงถึงประโยชน์ ในการใช้สอยและคุณค่าความสวยงาม ความเหมาะสมของผลงานนั้น สิ่งที่สำคัญคือ บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้วยความตั้งใจและเต็มใจ ซึ่งมีขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกาย ได้แก่ 1) ลงพื้นที่ 2) ประชุมร่วมกันออกแบบ 3) จัดสร้างเครื่องแต่งกาย 4) การทดลองนำไปใช้แสดงและสรุปปัญหา และ 5) การปรับปรุงแก้ไข หลังจากผ่านขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จึงสามารถนำผลงานการแสดงสร้างสรรค์ชุดใหม่นี้ไปเผยแพร่แสดงสู่ภายนอกและสู่สายตาผู้ชมเป็นครั้งแรกในเทศกาลงานต่าง ๆ ตามกำหนดงานของทางคณะหมอลำ ในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทซอนแก่น สิ่งที่ทำให้เกิดรูปแบบของเครื่องแต่งกาย และทำให้รูปแบบเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใหม่ในแต่ละชุดนั้นคือ “ปัจจัย” ปัจจัยเป็นตัวส่งผลในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทซอนแก่น ให้มีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ทางคณะหมอลำ มีการค้นคว้าศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างไม่หยุดนิ่ง ศึกษาและเพิ่มเติมในส่วน ที่บกพร่องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามข้อมูลใหม่อย่างถูกต้อง ซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้านได้แก่ 1) ปัจจัยด้านนโยบายของหัวหน้าคณะ 2) ปัจจัยด้านงบประมาณ 3) ปัจจัยด้านกระบวนการทำต้น 4) ปัจจัยด้านตลาดเสื้อผ้า เครื่องประดับ ตลาดพาหุรัด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของทีมงานในคณะหมอลำ ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทซอนแก่นที่ทำให้ผลงานสร้างสรรค์ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมมายาวนานจนทุกวันนี้

ภาพที่ 3 การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น แนวคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น โดยมีนโยบายจากหัวหน้าคณะเป็นส่วนผลักดันให้สร้างสรรค์การแสดงและพัฒนาเครื่องแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยสังคมนิยม บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในคณะระดมความคิด ปรัชญาหาหรือ ประชุมวางแผน ตลอดจนความรู้สึกและประสบการณ์ร่วมเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดเป้าหมายในการสร้างสรรค์การแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่นจะเห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบการแต่งกายจากแดนเซอร์วงลูกทุ่งที่มีชื่อเสียง และสถานบันเทิง คาบาเร่โชว์ รวมถึงการแต่งกายในท้องถิ่นในรูปแบบดั้งเดิมตามบริบทสังคม ประเพณี วัฒนธรรม เข้ามาผสมผสานสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายของนักเต้นในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น จะมีแนวคิดในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายที่เหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้างแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของคณะหมอลำวาทขอนแก่น ซึ่งแนวคิดทั้งหมด 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวเพลงโซว้ และกลุ่มแนวเพลงลูกทุ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาพร ฝ่ายเพ็ญ (2556) ผู้สร้างสรรค์ได้วางเนื้อหาสาระที่ สะท้อนถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไปและได้จัดแนวคิดในการสร้างผลงานออกเป็น ชุด ได้แก่ 1. แนวคิดที่สืบเนื่องจากวิถีชีวิต 2. แนวคิดที่สืบเนื่องจากเพื่อนประกอบทำนองลำ 3. แนวคิดที่สืบเนื่องจากการพ้องกลุ่มชาติพันธุ์

6.2 รูปแบบเครื่องแต่งกายของเต็นคณะหมอลำวาทขอนแก่น การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น มีการสร้างแบบโครงเสื้อผ้า วัสดุที่ใช้และการประดับตกแต่งถ่ายทอดมาจากแนวคิด จินตนาการที่ปรากฏออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ในการสร้างสรรค์การแสดง มีการกำหนดรูปแบบ ลวดลาย สีเส้นและขนาดตามแนวคิด ซึ่งต้องคำนึงถึงโครงสร้างภายนอก รูปแบบเสื้อผ้าที่แสดงถึงขนาด รูปแบบรายละเอียดของเสื้อผ้า เช่นการออกแบบในรูปแบบเสื้อผ้ามีขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มความอลังการและส่งเสริมให้ผู้สวมใส่ดูสง่า สวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพื้นฐานการออกแบบ โดย ธีรยุทธ์ มุลละออง (2553) กล่าวว่า การออกแบบเครื่องแต่งกายนั้นก็เหมือนช่างปั้นที่ใช้ รูปร่างของคนเป็นหุ่นและใช้ผ้ามาพันหรือห่อหุ้มผ้าลงบนหุ่น ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการเน้นหุ่นหรือทำให้รูปทรงของผู้สวมใส่เปลี่ยนแปลงทางสายตา บางทีดูสูงขึ้น เปรี้ยวขึ้น บางทีดูเหมือนท้วมขึ้นอยู่กับการออกแบบหรือการเลือกใส่เสื้อผ้า ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ของ ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2538) กล่าวว่า ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ วัตถุต่างๆล้วนแล้วแต่มีความงามในตัวของตัวเอง เช่น สวยเพราะสีเส้น รูปร่าง รูปทรง สีเส้น สัดส่วนที่ประกอบเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนมีความสมดุล ทั้งผู้แสดงจะต้องมีรูปร่างที่สมส่วน สีเส้นของเสื้อผ้าเพื่อให้เกิดความสวยงาม ซึ่งตรงกับทฤษฎีสี ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวว่า สีมี่คุณสมบัติทางจิตวิทยา เพราะสีมีผลต่อความรู้สึกของมนุษย์ทั่วไป สีที่สด เช่น แดงสด เหลืองสด เขียวสด จะทำให้ความรู้สึกเร้าใจ สดใส กระปรี้กระเปร่าในการออกแบบเครื่องแต่งกายแนวเพลงลูกทุ่ง มีจังหวะเร็วเป็นการเน้นกระบวนท่าเต้นที่สนุกสนานเน้นการเคลื่อนไหวร่างกาย การแปรแถว ไปตามเนื้อร้องและทำนองเพลง นิยมสวมชุดที่มีสีสดฉูด อาทิ สีฟ้า เงิน สีชมพูดำ เขียวดำ เหลืองดำ แดงดำ เป็นต้น ซึ่งแต่ละชุดจะส่วนประกอบสีดำเป็นหลักเพื่อเพิ่มหรูหรา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสี ของ บรรจบ กำจัด (2549) กล่าวว่า พลังของสีดำเป็นสีอมตะคลาสสิก ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความรู้สึกหรูหรา ราคาแพง และเป็นสียอดนิยมของใครหลายๆคน และรูปแบบเครื่องแต่งกายยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เอกลักษณ์เฉพาะตนของคณะหมอลำวาทขอนแก่น ได้แก่ รูปแบบเสื้อ รูปแบบกระโปรง รูปแบบกางเกง รูปแบบชุดไทยประยุกต์ รูปแบบชุดแฟนซี เป็นต้น ซึ่งการออกแบบเครื่องแต่งกายแต่ละชุดจะมีรูปแบบที่ต่างกัน เหมือนกันบ้าง สวมใส่ได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว โดยให้ความสัมพันธ์กับท่าเต้นประกอบการแสดงในแต่ละชุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวว่า เครื่องแต่งกายต้องได้รับการออกแบบให้สัมพันธ์กับรูปแบบหรือสไตล์การแสดงและฉาก เพื่อให้มีความเอกภาพในการแสดงนั้น และเครื่องแต่งกายยังแสดงถึงอาชีพบ่งบอกถึงสไตล์การแต่งกายของกลุ่มอาชีพนั้น บ่งบอกวัฒนธรรม โดยอาศัยเครื่องแต่งกายและจารีตนิยม ตลอดจนสัญลักษณ์ที่นับถือ โดยอาศัยแบบแผนการแต่งกายที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในสมัยนั้น

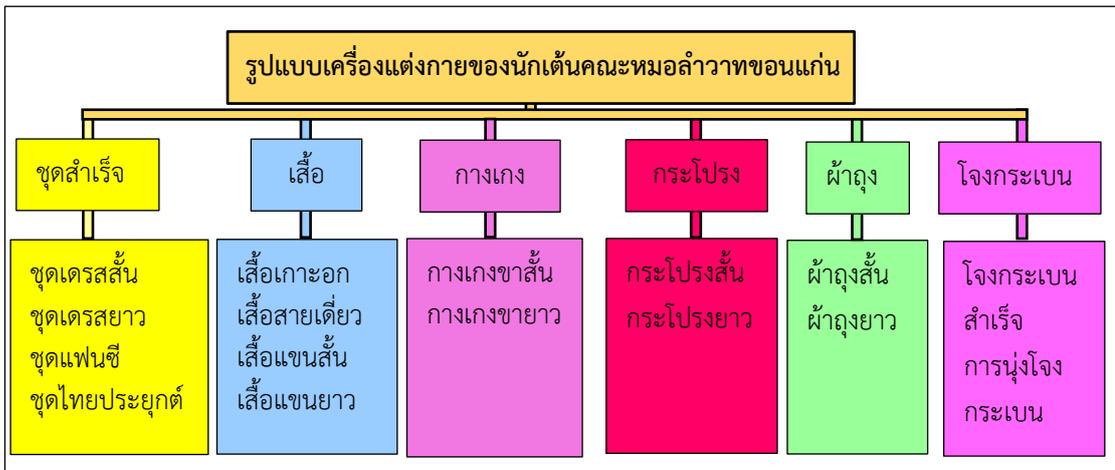
6.3 วิธีการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น หมอลำวาทขอนแก่นสร้างสรรค์ผลงานการแสดงทุกๆ ปี เป็นที่รู้จักและยอมรับถึงชุดการแสดงที่แสดงถึงความเอกลักษณ์เฉพาะและมีเครื่องแต่งกาย สวยงาม หรูหรา ยิ่งใหญ่ อลังการ สามารถนำไปเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นให้กับคณะหมอลำวงอื่นๆ ได้อย่างภาคภูมิใจ เหตุที่วามหมอลำวาทขอนแก่นได้รับความนิยมในด้านเครื่องแต่งกายนั้น เนื่องจากหัวหน้าทีมผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิธีและขั้นตอนการออกแบบเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพโดยมีการวางแผนในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่เป็นระบบระเบียบอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เลือกว่าวัสดุที่มีความหลากหลายผสมผสานวัสดุพื้นบ้านเพื่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ให้เหมาะสมกับรูปแบบที่

กำหนดไว้ ได้แก่ แนวเพลงโซ่ววัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ที่มุ่งเน้นถึงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมการแต่งกายเฉพาะ สื่อให้เห็นถึงการแต่งกาดั้งเดิมในท้องถิ่นนั้น ๆ และต้องอวดความงามของเสื้อผ้า รวมถึงการเลือกใช้สีต้องมีความพิถีพิถันเพราะสีสามารถสะท้อนถึงอารมณ์และรสนิยมของผู้ออกแบบ สื่อความหมายให้ผู้ชมรับรู้และก่อให้เกิดสุนทรียะในการชมการแสดง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสี ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ ที่กล่าวว่า สี มีผลต่อการออกแบบสร้างความรู้สึกรู้สึก สีให้ความรู้สึกต่อผู้ชม รู้สึกเหมือนมีมนต์ขลัง ตามความเชื่อ ความศรัทธา และคงความเป็นเอกลักษณ์ของถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยและคุณค่าความสวยงาม ความเหมาะสมของผลงานนั้นส่วนขั้นตอนการออกแบบ การจัดสร้างเครื่องแต่งกาย การทดลองนำไปใช้แสดงและสรุปปัญหา การปรับปรุง จนออกนำเผยแพร่สู่สายตาผู้ชม ในงานเทศกาลต่าง ๆ

6.4 ปัจจัยการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น สิ่งที่ทำให้เกิดรูปแบบเครื่องแต่งกาย และทำให้รูปแบบเดิมในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายเกิดพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใหม่ในแต่ละชุดการแสดงนั้นคือ ปัจจัย และปัจจัยเป็นตัวส่งผลให้การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ให้มีพัฒนาที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ตามยุคตามสมัยที่เปลี่ยนแปลง ทางคณะมีการค้นคว้าศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างไม่หยุดนิ่ง แม้เป็นชุดเครื่องแต่งกายเก่าที่เกิดในช่วงเริ่มแรกก็ ยังให้ความสำคัญเสมอ ยังคงศึกษาเพิ่มพูนความรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการแข่งขันที่ค่อนข้างสูง ซึ่งมีปัจจัย ดังนี้ 1. ปัจจัยด้านนโยบายของหัวหน้าคณะ 2. ปัจจัยด้านงบประมาณ 3. ปัจจัยด้านท่าเต้น 4. ปัจจัยด้านตลาดผ้า และการแต่งกายที่มีในท้องถิ่น ปัจจัยเหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคณะ ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญในการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่นที่ส่งผลให้ผลงานสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมมายาวนานจนทุกวันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับวุดมิชัย คำทวี (2559) กล่าวว่า การมีอิสระทางความคิด จึงทำให้เกิดงานสร้างสรรค์ใหม่ๆ ผ่านกระบวนการคิด การออกแบบ การเลือกวัสดุ การลองผิดลองถูก การสนับสนุนการร่วมมือกัน นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้งานด้านต่างๆ ดำเนินไปในทางที่ดี พูดได้ว่าการสร้างสรรค์งานการแสดงสำเร็จลุล่วงได้อาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร

7. องค์ความรู้ใหม่

การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น มีกระบวนการที่ขึ้นในการสร้างผลงานผ่านแนวคิดการออกแบบให้สอดคล้องกับแนวทางการแสดงตามกระแสนิยม ซึ่งลักษณะการแต่งกายของนักเต้นในคณะหมอลำวาทขอนแก่นนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เรื่องเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น โดยได้ปรากฏลักษณะรูปแบบของเครื่องแต่งกายทั้งหมด 6 ประเภท คือ 1) รูปแบบชุดสำเร็จรูป 2) รูปแบบเสื้อ 3) รูปแบบกางเกง 4) รูปแบบกระโปรง 5) รูปแบบผ้าถุง และ 6) รูปแบบโจงกระเบน ดังแผนผังภาพประกอบแสดงองค์ความรู้ด้านรูปแบบการแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ดังนี้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 เครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น เป็นสื่อสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ภายใต้การแสดงให้แก่หน่วยงานด้านวัฒนธรรมได้ อาทิ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา สามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่งานด้านเอกลักษณ์เครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ทั้งในส่วนที่เป็นบทความเผยแพร่และส่วนที่เป็นชิ้นงานตลอดจนการวิจัยเพื่อต่อยอดและขยายผลการวิจัยแนวนี้ต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 แนวทางในการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาออกไปยังพื้นที่อื่น ส่งเสริมให้มีการศึกษาด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำในภูมิภาค เช่น คณะหมอลำในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนการเปรียบเทียบและการเปิดองค์ความรู้ใหม่ตลอดจนเป็นการร่วมมือทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศิลปะการแสดงในกลุ่มอาเซียนและภูมิภาคอื่นตามมารวมทั้งการปรับตัวต่อกระแสโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงของเครื่องแต่งกายของนักเต้น กระแสวัฒนธรรม บริบทแวดล้อม ความทันสมัย อันเป็นการกระชับความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน และทำความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยกับนานาชาติอย่างยั่งยืน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยสำหรับต่อไป

8.3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเรื่องการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักเต้นคณะหมอลำวาทขอนแก่น ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่ทำให้คณะหมอลำวาทขอนแก่นประสบความสำเร็จ เช่น การออกแบบเครื่องแต่งกายหมอลำ การออกแบบดนตรี หรือเทคนิคประกอบการแสดง ที่ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้เป็นหลักการนำมาพัฒนาศาสตร์ด้านนี้ต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

ทวีเกียรติ ไชยงยศ. (2538). **สุนทรียะทางทัศนศิลป์โครงการตำราคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ในโอกาสฉลองครบรอบ 60 ปี วิทยาลัยครูสวนดุสิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- ธีรยุทธ์ มูลละออง. (2553). **การศึกษาและพัฒนาศิลปกรรมศาสตร์เครื่องแต่งกายไทยทรงดำเพื่อธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมการออกแบบ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรจบ กำจัด. (2549). **ศาสตร์แห่งสีเพื่อบำบัดโรคจิต ปีที่ 9**. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564. จาก <https://www.kkgcap.com/th/articles/97834>
- บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย, สำเร็จ คำโหมง. (2561). **การวิเคราะห์วรรณกรรมลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น : กรณีศึกษา หมอลำอร่าม มุงคำภา**. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2564. จาก https://oer.learn.in.th/search_detail/result/107524
- ประมวล พิมพ์เสน. (2546). **หมอลำหมู่วาทขอนแก่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น โรงเรียนกัลยาณวัตร.
- ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2542). **พัฒนาการของหางเครื่องหมอลำหมู่วาทขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรเทพ วีระพูล. (2535). **การแสดงหางเครื่องหมอลำหมู่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิภาพร ฝ่ายเพ็ญ. (2556). **การสร้างสรรค์ฟอนพื้นบ้านอีสาน : กรณีศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วุฒิชัย คำทวิ. (2559). **พัฒนาการเครื่องแต่งกายยืนเครื่องละครสวนสุนันทา**. วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **นาฏศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศร เพียงเกษ. (2536). **ศิลป์พื้นบ้าน (หมอลำ) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการอบรมเยาวชนวัฒนธรรมของแก่น ปี 2536**. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยความรู้ความกรุณาช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุรารมย์ จันทมาลา อาจารย์ที่ปรึกษาหลักผู้เป็นพลังผลักดันมอบองค์ความรู้ในการวิจัย คอยกระตุ้นเตือนทั้งด้านกระบวนการคิดการเขียน อีกทั้งทุ่มเททั้งแรงกาย กำลังใจ ให้ผู้วิจัยไปสู่ความสำเร็จ ขอกราบขอบพระคุณคณะหมอลำวาทขอนแก่น ทั้งสามคณะ ที่กรุณาให้ผู้วิจัย ได้ศึกษาพัฒนาการเครื่องแต่งกายของนักเต้น รวมไปถึงองค์ความรู้ต่างๆ และทุกรายละเอียดของข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน รวมถึงครอบครัวไตรรัตน์รังษี ตลอดจนกัลยาณมิตรผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือสร้างความอบอุ่นใจให้ผู้วิจัยตลอดมา และมีได้กล่าวมา ณ ที่นี้